

**STUDIU ASUPRA OB ÎNERII GRADULUI DIDACTIC II ÎN ÎNVĂȚĂMÎNTUL
PREUNIVERSITAR DIN ROMÂNIA**

Maria Eliza DULAM , Conferențiar universitar Dr.,
Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Universitatea “Babeș-Bolyai”, Cluj-
Napoca, Romania

Gabriela OSACI-COSTACHE, Lector Dr.,
Facultatea de Geografie, Universitatea din București, Romania

Abstract: *In the first part of this paper, we analysed the legal context for obtaining the second didactic degree as established in the Law for National Education (2011) and in the Methodology of continuous formation of the didactic personnel in the pre-university educational system (2011). In the second part, we analysed the Curriculum for obtaining the second didactic degree in Geography (2008) and then we made proposals aiming at the improvement of this curriculum: principles for establishing the themes, annual updating and adapting of the reference list to the proposed contents, etc.*

Introducere

Obținerea gradului didactic II este un obiectiv important pentru profesorii de geografie din România pentru dezvoltarea profesională și evoluția în carieră. Examenul pentru obținerea acestui grad este perceput de către profesori ca având un grad mare de

dificultate, motiv pentru care nu toți profesorii care îndeplinesc condițiile legale solicită demararea procedurilor pentru obținerea gradului II.

Obiectivele acestei cercetări sunt următoarele: 1) analizarea cadrului legal pentru obținerea gradului didactic II; 2) analizarea metodologiei privind obținerea gradului didactic II de către profesorii de geografie din învățământul preuniversitar; 3) analizarea *Programei pentru examenul de obținere a gradului II la Geografie*; 4) propunerea unor modalități de îmbunătățire a *Programei pentru examenul de obținere a gradului II la Geografie*. Analizarea subiectelor pentru testul din metodica specialității (geografie, în acest caz) și a baremului aferent va constitui obiectivul altei cercetări.

Analiza cadrului legal pentru obținerea gradului didactic II

În *Legea educației naționale*, în Art. 242. (1) se precizează că formarea continuă a cadrelor didactice cuprinde dezvoltarea profesională și evoluția în carieră. Conform acestei legi, evoluția în carieră se realizează prin obținerea gradului didactic II și a gradului didactic I, acestea fiind examene de certificare a diferitelor niveluri de competență (http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_educatiei_nationale_lege_1_2011.php). Este menționat că „gradul didactic II se obține de către personalul didactic de predare care are o vechime la catedră de cel puțin patru ani de la obținerea definitivării în învățământ, prin promovarea următoarelor probe:

a) o inspecție colară specială, precedată de cel puțin două inspecții colare curente șialonate pe parcursul celor 4 ani;

b) un test din metodica specialității, cu abordări interdisciplinare și de creativitate, elaborat pe baza unei tematici și a unei bibliografii aprobate de MECTS¹, pentru fiecare specialitate;

c) o probă orală de pedagogie, pe baza unei programe aprobate de MECTS, care cuprinde și elemente de psihologie și de sociologie educațională” (2011, p. 42).

În lege se precizează că, în caz de nepromovare, examenul pentru obținerea gradului didactic II poate fi repetat la un interval de cel puțin doi ani școlari. Probele de examen, tematica, bibliografia, procedura de organizare și desfășurare a examenelor pentru obținerea gradelor didactice sunt reglementate printr-o metodologie elaborată de MECTS.

Față de *Legea învățământului* (1995), schimbarea cea mai importantă pentru *Didactica geografiei* este faptul că se dă un test din metodica specialității, nu din specialitate și didactica specialității. Prin această modificare se atribuie un rol mai important didacticii specialității, fapt ce implică și creșterea responsabilității universităților în formarea continuă a profesorilor în acest domeniu științific și în evaluarea candidaților la proba scrisă.

¹ Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului (în prezent Ministerul Educației Naționale)

Analiza unor precizări privind metodologia obținerii gradului didactic II

Pe baza prevederilor din *Legea educației naționale* nr. 1/2011, a fost elaborat *Metodologia privind formarea continuă a personalului din învățământul preuniversitar*² (www.arteiasi.ro/universitate/other/dppd/Ordin_5561_2011.doc). În Art. 7 din acest document se precizează că „acordarea gradului didactic II semnifică dobândirea de către cadrul didactic a unui plus de profesionalizare, confirmat prin rezultatele obținute la probe special concepute” pentru a evidenția „valoarea adăugată achiziționată în intervalul parcurs de la obținerea definitivării în învățământ” (2011, p. 2). Din această precizare deducem importanța conceperii subiectelor și a baremului la testul din metodică specialității. Considerăm că este dificil să evaluăm valoarea adăugată achiziționată după obținerea definitivării în învățământ, dacă aceasta a fost măsurată doar prin note, iar acestea au fost acordate pe baza elaborării și prezentării unor teme fără să fie comparate cu un standard profesional.

În Art. 10 (1) se subliniază că, pentru a se înscrie la examenul de obținere a acestui grad didactic, candidații trebuie să obțină calificativul de cel puțin „bine” la evaluările anuale și la inspecțiile colare din ultimii 2 ani școlari de activitate premergătoare înscrierii. Candidații trebuie să se remarce prin: prestații didactice de calitate, conduită deontologic ireproșabilă, competențe didactice de înalt nivel, dovedite prin rezultatele obținute în procesul de învățământ (Art. 10, 2, p. 2). O inspecție curentă se efectuează înainte de înscrierea pentru susținerea gradului didactic II, iar alta după înscriere. Inspecțiile sunt efectuate de inspectorii școlari de specialitate de la inspectoratele școlare sau de către cadre didactice din corpul de metodici ai inspectoratului școlar, prin delegare de atribuții (Art. 11, p. 3). Aceste inspecții curente constau în asistență și evaluarea a patru activități didactice. În aceste inspecții, activitatea didactică este evaluată prin intermediul unei fișe de evaluare inclusă în metodologie. La Art. 17 (1, 2, p. 16) se subliniază că inspecția specială se notează de către cadrul didactic care efectuează inspecția cu o notă de la 10 la 1 și că nota minimă de promovare este 8 (opt).

Referitor la componența comisiei de examinare la probele scrise și orale din cadrul examenului pentru acordarea gradului didactic II se precizează în Art. 18 (p. 16) că președintele poate fi profesor universitar, conferențiar universitar sau lector universitar doctor, proveniți din catedra de metodică specialității/pedagogiei, iar membrii examinatori pot fi profesori universitari, conferențieri universitari sau lectori universitari doctori, având specialitatea la care candidații susțin examenul sau pedagogie.

Referitor la subiectele pentru proba scrisă, în Art. 19 (p. 16) este precizat că acestea se stabilesc în plenumul comisiei de examinare, pe baza programelor aprobate de MECTS. Membrii comisiei de examinare propun minimum trei variante de subiecte, iar președintele extrage o variantă de subiecte dintre cele trei propuse, care va constitui subiectul de examen pentru toți candidații de la aceeași specializare. Celelalte variante sunt considerate variante de rezervă. Timpul alocat pentru elaborarea lucrării scrise este

² Aprobat prin OMECTS nr. 5561/31 oct. 2011, publicat ca anexă la O.M. în *Monitorul Oficial*, Partea I nr. 767bis/31 oct. 2011

de trei ore din momentul scrierii subiectelor pe tablă sau după primirea subiectelor. Baremul de evaluare este afișat imediat după încheierea probei (p. 16). La Art. 21 se subliniază că verificarea și evaluarea lucrărilor scrise se efectuează în mod independent de către cei doi examinatori, cu note de la 10 la 1.

În Art. 22 (p.7) se subliniază că proba orală de pedagogie se desfășoară pe bază de bilete de examen, unice pentru toate comisiile dintr-un centru de examen. Subiectele de pe biletele de examen sunt elaborate de profesorii examinatori și verificate de președinții comisiilor de examen, în conformitate cu programa aprobată de MECTS. Fiecare bilet conține cel puțin două subiecte. Remarcăm că, în metodologie, nu se specifică să fie incluse subiecte de psihologie și de sociologie educațională, conform prevederii Legii educației naționale (2011).

În Art. 24 se precizează că pentru promovarea examenului de acordare a gradului didactic II, candidatul trebuie să obțină cel puțin nota 8 la inspecția specială și cel puțin nota 7 la fiecare dintre probele scrise și orale din cadrul examenului. Candidații care nu obțin nota minimă la o probă nu se pot prezenta la probele următoare.

În Ordinul MEN nr. 3129/01.02.2013 privind modificarea și completarea *Metodologiei privind formarea continuă a personalului din învățământul preuniversitar, aprobat prin ordinul ministrului educației, cercetării și tineretului nr. 5.561/2011* (<http://dppd.ubbcluj.ro/images/gr2/OM3129-2013.pdf>), în Art. 23 se precizează că pentru promovarea examenului de acordare a gradului didactic II, candidatul trebuie să obțină cel puțin nota 8 la inspecția specială și cel puțin nota 8 la testul din metodica specialității și la proba orală din cadrul examenului. Media generală de promovare a examenului pentru acordarea gradului didactic II se calculează ca medie aritmetică a celor trei probe și trebuie să fie cel puțin 8. Remarcăm că prin stabilirea pragului de promovare la 8 la didactica specialității se recunoaște importanța acestei discipline în formarea continuă a profesorilor, dar crește și responsabilitatea universităților în organizarea pregătirii candidaților, în conceperea testului și în evaluarea rezultatelor la proba scrisă.

În Adresa MEN nr. 2047077 din 28.05.2013 (http://dppd.ubbcluj.ro/images/gr2/Adresa_MENnr.2047077-28.05.2013Gr.did.II.pdf) se subliniază cele menționate în Art. 23, indicându-se cele trei probe: inspecția specială, testul de metodica specialității și proba orală. Precizăm că anul 2013 este primul an în care s-au aplicat aceste prevederi legale și metodologice.

Analiza Programei pentru examenul de obținere a gradului II la Geografie

Programa pentru examenul de obținere a gradului didactic II la specialitatea geografie și la didactica geografiei, elaborată de centrele de perfecționare, a fost analizată, readaptată și rearanjată de un grup de lucru, iar conținuturile rezultate au fost discutate și validate în comisia națională de specialitate (http://geografie.ubbcluj.ro/docs/invatamant/postuniv/4ProgramaGradII_Geografie2008.pdf). Obiectivul major al acestor discuții a fost actualizarea conținuturilor și raportarea lor la curriculumul colar și la exigențele reformei învățământului. S-a renunțat la unele teme din programa de specialitate, iar alte teme au fost înlocuite pentru a fi corelate cu nevoile de pregătire pentru învățământul preuniversitar. În introducere se

precizează că toate conținuturile didacticei geografiei au fost modificate și că s-a actualizat bibliografia recomandată profesorilor.

Ca element de noutate, remarcăm corelarea pregătirii cu competențele pentru funcția de cadru didactic cu gradul didactic II: să cunoască conținuturile lansate în programa de specialitate și didactica specialității, fiind utilizată oferta bibliografică facultativă; să transfere informațiile în variate situații de învățare, care să genereze maximizarea eficienței actului didactic; să esențializeze informațiile de specialitate și să le raporteze la conținuturile programei colare și la conținuturile de predat-învățat și evaluat (p. 1). Observăm că aceste competențe sunt generale și că ar fi necesară reformularea lor conform *Legii educației naționale* și metodologiilor asociate acestei legi.

Din analiza temelor de *Geografie* incluse în program remarcăm următoarele aspecte:

1) La *Geografia fizică* sunt propuse 44 teme (43%), la *Geografia umană*, 16 teme (16%), la *Geografia României*, 21 teme (20%), la *Geografia continentelor*, 8 teme (8%), la *Metodica cercetării geografice*, 13 teme (13%; Fig. 1). Este evident orientarea tematicii în mod predominant spre teorie (89 teme; 87,25%) și mai puțin spre practic (13 teme; 12,75%). Această orientare spre teorie este specifică și programelor colare pentru învățământul preuniversitar.

2) Multe teme pot fi corelate cu programele colare pentru liceu și doar foarte puțin cu cea de gimnaziu. Acest fapt avantajează în formarea continuă profesorii care predau la liceu și, mai puțin, pe cei care predau la gimnaziu.

3) Există multe teme care nu pot fi corelate cu programele colare pentru liceu și pentru gimnaziu. Exemple: *Regionarea geomorfologică*; *Renaturarea, restructurarea și reconstrucția mediului* etc.

4) Multe teme au extindere mare, au grad mare de complexitate în abordare și necesită competențe în geografie la nivel superior. Exemple: *Caracterizarea complexă a unităților geografice de rangul I și II ale Carpaților românești*; *Elemente geografice de referință și tipurile de mediu*; *Evoluția structurilor economice din Bazinul Mării Mediterane și Bazinul Dunării - Mării Negre* etc.

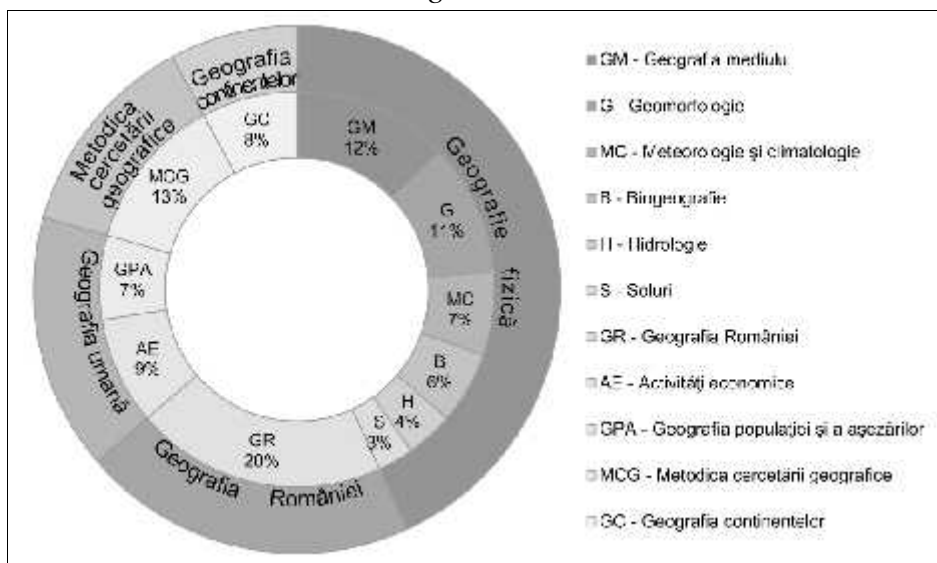

Fig. 1 Ponderea temelor de Geografie din program, după tipuri geografice

5) Există mari diferențe între extinderea temelor: unele teme pot constitui subiectul unor cursuri (Exemple: *Dealurile și podurile – elemente individuale ale componentelor naturale și socio-economice; specificul teritorial al subunităților. Câmpiile: specificul genetic și morfostructural, al solurilor, vegetației și hidrografiei; specificul socio-economic; diversificări regionale; elemente de favorabilitate și utilizarea terenurilor*) sau teze de doctorat (de exemplu, *Amenajări complexe în Carpații României și influența lor asupra calității mediului*), iar alte teme au extindere mai mică (Exemple: *Problema de fertilitate; Satele din România – caracteristici și tipuri; Zona de stepă din România*).

Din analiza bibliografiei recomandate în program la *Geografie* remarcăm că, din totalul de 66 de lucrări, predomină cele recente: 32 lucrări aparute în intervalul 2001-2005; 15 lucrări aparute în intervalul 1996-2000. Doar 14 lucrări au fost publicate înainte de anul 1996 (21,21%) (Fig. 2). Totuși, faptul că această programă a fost actualizată în anul 2008, pentru candidații care se pregătesc pentru examenul din anul 2013, această bibliografie nu îi orientează spre cele mai noi lucrări din domeniul geografiei. În intervalul 2008-2013, în domeniul geografiei au apărut foarte multe lucrări științifice care ar putea constitui surse bune pentru formarea continuă a profesorilor de geografie.

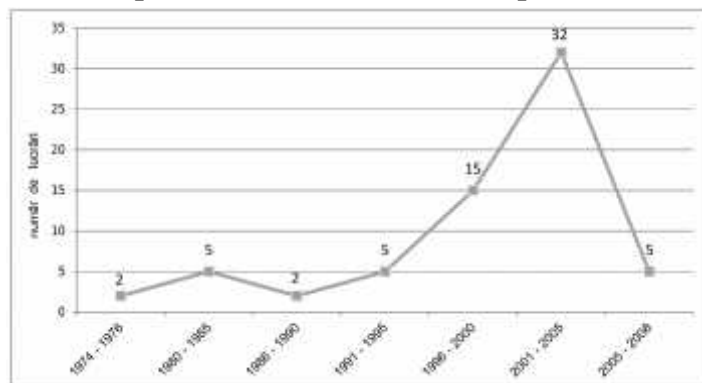

Fig. 2 Numărul lucrărilor din program recomandate la Geografie, după anul apariției

Din analiza temelor de *Didactica geografiei* incluse în program remarcăm următoarele aspecte:

1) Cele 41 de subiecte din program, ordonate și structurate pe următoarele subpuncte, se referă la: procesul de predare-învățare a geografiei (1 temă - 2,44%); principiile predării-învățării geografiei (1 temă - 2,44%); conținutul învățământului geografic (9 teme - 21,95%); strategiile de instruire utilizate în predarea-învățarea geografiei (9 teme - 21,95%); modurile și formele de organizare a procesului de învățământ geografic (5 teme - 12,20%); proiectarea activității de predare-învățare a geografiei (4 teme - 9,76%); evaluarea rezultatelor învățării (10 teme - 24,39%); relațiile profesor-elev (1 temă - 2,44%); profesorul de geografie – educator și manager (1 temă - 2,44%; Fig. 3).

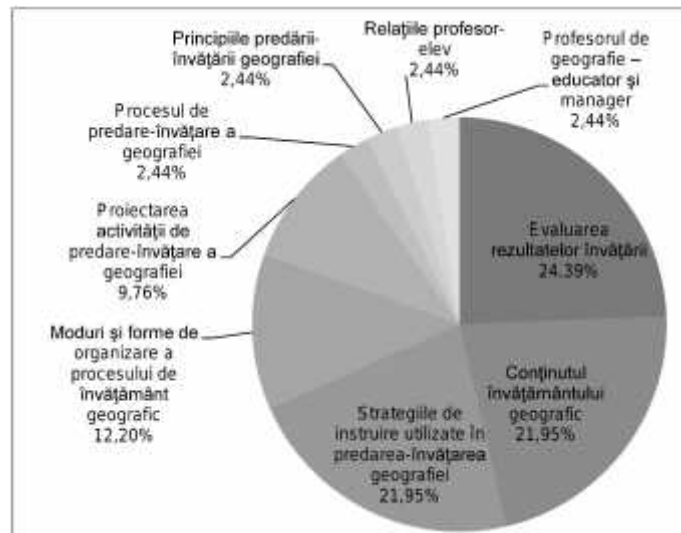

Fig. 3 Ponderea temelor de *Didactica geografiei* din program

2) Multe teme au caracter teoretic și sunt specifice pedagogiei generale (Exemple: *Noțiunea de conținut al învățământului și caracteristicile acestuia. Surse și criterii de selecție a conținutului învățământului. Factorii care determină integrarea și ierarhizarea conținutului învățământului geografic. Curriculumul colar, delimitări terminologice și conceptuale. Terminologia specifică. Funcțiile evaluării.*)

Din analiza bibliografiei recomandate în program la *Didactica geografiei* remarcat, din totalul de 11 de lucrări, predomină cele apărute în intervalul 2001-2005 (9 lucrări) (Fig. 4). Două dintre lucrări abordează tematici din pedagogia generală și nu au exemple din *Didactica geografiei* (Fig. 5).

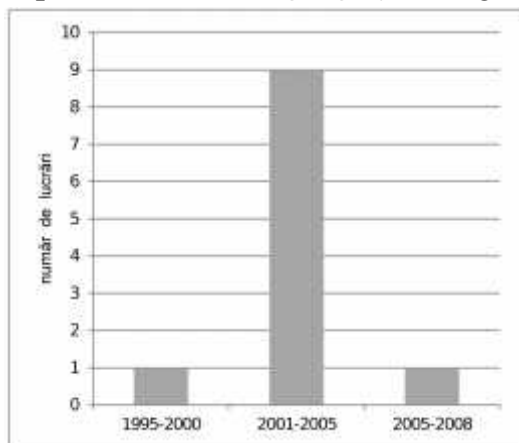

Fig. 4 Numărul lucrărilor din program recomandate la *Didactica geografiei*, după anul apariției

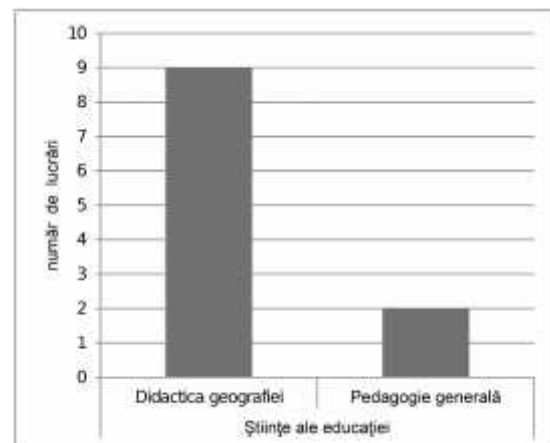

Fig. 5 Numărul lucrărilor din program recomandate la *Didactica geografiei*, din anumite științe ale educației

Precizat că literatura acestui domeniu din România era mult mai bogată înainte de 2008 decât rezultă din acest program și că bibliografia nu a fost corelată adecvat cu tematica propusă. Pentru a se pregăti pentru proba scrisă, candidații sunt obligați să utilizeze surse bibliografice care nu sunt incluse în program.

Sugestii pentru îmbunătățirea programei

Pe baza analizei *Programei pentru examenul de obținere a gradului II la Geografie*, pentru creșterea nivelului de competență al profesorilor de geografie din învățământul preuniversitar, considerăm că ar fi benefice următoarele schimbări:

1) La specialitatea geografie, tematica ar trebui corelată și adaptată mult mai mult cu conținuturile studiate în învățământul preuniversitar din România pentru a le asigura profesorilor o mai bună documentare pentru activitatea cu elevii și pentru a crește eficiența și eficacitatea dezvoltării profesionale și evoluția în cariera de profesor, nu de geograf. Programele școlare ar trebui să constituie baza pe care se construiește această tematică pentru a-i antrena pe profesori în aprofundarea și actualizarea conținuturilor la nivel teoretic.

2) La fiecare dintre științele geografice, tematica ar trebui orientată spre subiecte cu caracter aplicativ, precis delimitate ca formulare, cu extindere mică și care să permită transferul în învățământul preuniversitar și adaptarea profesorilor și a elevilor în realitate.

3) Tematica la *Geografie* și la *Didactica geografiei* ar trebui corelată cu *Standardul pentru funcția didactică de profesor pentru învățământul gimnazial cu gradul didactic II* și cu *Standardul pentru funcția didactică de profesor pentru învățământul liceal cu gradul didactic II* (http://www.formare3777.eu/2012_GIMNAZIUL_GRAD_II_Potolea_Toma_Stoca_3.pdf), chiar dacă acestea sunt în acest moment doar proiecte.

4) Bibliografia ar trebui corelată cu tematica în așa fel încât pentru fiecare profesor să fie clar din ce surse bibliografice și de la ce pagină poate studia o anumită temă. Fiind o activitate de dezvoltare în carieră, s-ar crea condițiile care totuși profesorii care participă la acest examen să studieze în mod obligatoriu anumite conținuturi. Am remarcat că, în mod frecvent, mulți profesori care s-au prezentat la acest examen nu au studiat decât aleator lucrările recomandate în bibliografie. Ei au afirmat că nu au găsit multe dintre subiectele în bibliografia recomandată.

BIBLIOGRAFIE

1. Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului (2008), *Geografie, Geologie 2008. Programa pentru examenul de definitivare în învățământul de obținerea gradului didactic II*, Preluat de pe <http://geografie.ubbcluj.ro/docs/invatamant/postuniv/ProgramaGradIIGeografie2008.pdf>, Accesat în septembrie 2013.
2. Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului (2011), *Ordin privind modificarea și completarea Metodologiei privind formarea continuă a personalului din învățământul preuniversitar, aprobat prin ordinul ministrului educației, cercetării și tineretului nr. 5.561/2011*, Preluat de pe <http://dppd.ubbcluj.ro/images/gr2/OM203129-2013.pdf>, Accesat în septembrie 2013.
3. Ministerul Educației Naționale (2013), *Adresa MEN nr. 2047077 din 28.05.2013* Preluat de pe http://dppd.ubbcluj.ro/images/gr2/Adresa_MENnr.2047077-28.05.2013Gr.did.II.pdf, Accesat în septembrie 2013.

4. Potolea, Dan (2012), *Standarde profesionale pentru evoluția în cariera didactică*, Preluat de pe http://www.formare3777.eu/2012_GIMNAZIU_GRAD_II_Potolea_Toma_Stoca_3.pdf, Accesat în septembrie 2013.
5. *** *Legea educației naționale* (2011), în *Monitorul oficial al României*, București, nr.18/11 ianuarie 2011, Preluat de pe http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_educatiei_nationale_lege_1_2011.php, Accesat în septembrie 2013.
6. *** *Metodologia privind formarea continuă a personalului din învățământul preuniversitar* (2011, în *Monitorul Oficial*, Partea I nr. 767bis/31 oct. 2011, Preluat de pe www.arteiasi.ro/universitate/other/dppd/Ordin_5561_2011.doc, Accesat în septembrie 2013.